

GG20141126001

Hvorfor boykotte Shell?

En redegørelse for den internationale kampagne mod Shell

Hvorfor boykotte Shell?

Situationen i Sydafrika og Namibia gør boykot nødvendig

Både i Sydafrika og Namibia griber det sorte flertals modstandskamp mere og mere om sig. De ledende kræfter bag modstanden i Sydafrika er den forbudte befrielsesbevægelse African National Congress (ANC), Den Forenede Demokratiske Front (UDF) og den landsdækkende fagbevægelse COSATU. I Namibia er det befrielsesbevægelsen SWAPO, der leder modstanden mod Sydafrikas ulovlige besættelse af landet. Kirkesamfundene giver i begge lande stor støtte til modstanden. Trods undtagelsestilstanden og regimets hårde undertrykkelse med fængslinger, henrettelser, tortur og mord har bevægelserne mod apartheid-systemet øget tilgang. Situationen er så trængt for regimet, at det har problemer med at fastholde kontrollen over landet. I mange sorte bydele kommer politiet kun ind med pansrede køretøjer og ved hærens hjælp.

Blandt de hvide i Sydafrika sker der en polarisering. Hovedtendensen går mod højre, men mange hvide slutter sig til oppositionen. Den hvide studenter-organisation NUSAS

har ligesom kirkerne, industrilederne og fagforeningerne sendt repræsentanter til Lusaka i Zambia for at møde ANCs eksilledning. NUSAS støtter befrielsesbevægelsernes krav om ens stemmeret for alle i et samlet Sydafrika. Bandt unge hvide breder der sig også en militærnægterbevægelse og mange forlader landet for at undgå at skulle kæmpe mod deres egne landsmænd.

I det ulovligt besatte Namibia må Sydafrika holde en hær på over 100.000 mand for at kue frihedsbevægelsen SWAPO. Men hverken hæren eller gentagne forsøg på at indsætte marionet-regeringer har kunnet bringe ro i landet.

Udviklingen i Sydafrika og Namibia har skræmt mange vestlige firmaer, der har investeringer i landene. Tidligere regnedes apartheid-regimet for at være stabilt, og med den billige sorte arbejdskraft kunne de udenlandske firmaer få større udbytte af investeringerne her end andetsteds. Nu har forholdene imidlertid ændret sig, og der er stor økonomisk tilbagegang. Bl.a. er den sydafrikanske valuta faldet voldsomt i værdi.

Medvirkende til tilbagegangen er den voksende økonomiske boykot af Sydafrika og Namibia, der bringes frem af folkestemningen i de vestlige

lande og støttes af Sydafrikas og Namibias sorte flertal. Mange større vestlige firmaer har allerede trukket sig ud, og Sydafrika har svært ved at få lån i udenlandske banker. Apartheidmodstandernes internationale kampagner bærer efterhånden frugt.

Boykotten bør også i højere grad end hidtil ramme energisektoren, der er et svagt punkt for Sydafrika. De internationale kampagner sættes nu ind på dette område, idet skytset rettes mod det hollandsk-engelske oliefirma Shell som Sydafrikas vigtigste samarbejdspartner ved olieleverancer. Hvis der kommer tilstrækkeligt pres mod Shell i mange lande er det sandsynligt, at Shell trækker sig ud, og andre vil da følge efter.

Det er især vigtigt at boykotte olien

Uden olie og olieprodukter vil Sydafrikas industri og transport ikke kunne klare sig. Og uden olie vil apartheid-regimet ikke kunne gennemføre sin voldspolitik mod det sorte flertal, sin besættelse af Namibia og sine militære overfald på nabolandene. Hvis der mangler olie, vil den sydafrikanske økonomi og styrets militærapparat bryde sammen, så der bliver mulighed for regeringsskifte.

Olie er altså Sydafrikas Achilleshæl. Oliens er det vigtigste råstof, Sydafrika ikke selv besidder. Syd-

afrika har derfor opbygget oliereserver, men reserverne holder ikke evigt. I bedste fald et par år. Desuden har Sydafrika etableret anlæg, der fremstiller olie af kul - de såkaldte SASOL-anlæg. Sydafrika har rigeligt med kul, men det er dyrt at fremstille olie af kul, og SASOL-anlæggene kan ikke dække mere end 25 pct. af landets behov. Hvis Sydafrika selv havde olie, var situationen en anden, men olieeftersøgning indenfor Sydafrikas og Namibias territorium har ikke givet resultater af nogen betydning. Oliebehovet er altså yderst reelt, og da man gennem lang tid har søgt at nedsætte forbruget ved at bruge kul som energikilde overalt, hvor det er muligt, kan det vanskeligt bringes længere ned.

Verdenssamfundet har længe reageret mod apartheid-systemet, der som udtrykt af FN må betragtes som en forbrydelse mod menneskeheden. Helt fra 1963 har FNs generalforsamling opfordret til total olieboykot af Sydafrika, og det er helt klart, at total olieboykot mod Sydafrika er et yderst virksomt middel i kampen mod apartheid-styret. Alle OPEC-landene og de vigtigste øvrige olieproducerende lande har da også vedtaget, at deres råolie ikke må leveres til Sydafrika. Når denne boykot ikke har virket i tilstrækkelig grad, er årsagen især, at transnationale olieselskaber med Shell i spidsen har omgået forbudet. Endvidere har det hjulpet apartheid-styret, at rederier i mange lande, deriblandt de nordiske, har medvirket ved olietransporter til Sydafrika.

Olietransporterne til Sydafrika bør standses

Råolie til raffinaderierne i Sydafrika leveres overvejende i supertankskibe på 2-300.000 tons, og der er behov for anløb af en tanker ca. hver femte dag. Der skal altså bruges megen skibstonnage for at forsyne Sydafrika, og redere i stort tal har medvirket ved transporterne - også olietransporter fra lande, der har forbud mod leverancer til Sydafrika. Rederierne er med til at hemmeligholde transporterne.

I samarbejde med anti-apartheid bevægelserne følger Shipping Research Bureau i Amsterdam tankskibsfarten på Sydafrika og udsender regelmæssige opgørelser af sine resultater. Bureauet har bl.a. konstateret, at Shell i perioden 1979-1981 leverede olie til Sydafrika i mindst 23 tankskibe, der enten var ejet eller

chartret af Shell. I perioden fra oktober 1979 til februar 1981 har bureauet opgjort, at det danske rederi A. P. Møller mindst 16 gange leverede råolie til Sydafrika, i alt mindst 4,7 millioner tons. Et yderlige eksempel er, at norske rederier mellem juli 1981 og december 1982 sendte 43 tankere til Sydafrika med ialt 8,5 millioner tons olie, hvilket var 35 pct. af forbruget i denne periode.

Der sættes nu ind på at standse olietransporterne til Sydafrika. I maj 1986 vedtog det danske Folketing således et forbud mod transport af mineralsk olie og andre olieprodukter på danskejede skibe til Sydafrika og Namibia. Med dette forbud vil rederiet A. P. Møller ikke længere kunne sejle olie til Sydafrika. I Norge er et forbud også på vej, idet regeringen har fremlagt et lovforslag, der forbyder befordring af råolie til eller fra Sydafrika eller Namibia med norsk skib. Det vil

standse de norske rederier i at udføre transporterne, og hvis alle lande ville følge op, ville det blive meget svært for Sydafrika at skaffe sig olie.

En supertanker er ca. en tredjedel kilometer lang og fylder godt i landskabet, så det ikke er svært at overvåge tankskibssejladserne og finde eventuelle overtrædelser. Visse lande sætter sig imidlertid imod olieboycot af Sydafrika. I en resolution fra FNs generalforsamling i 1982 opfordres Sikkerhedsrådet til at indføre en forpligtende olieembargo. Men så nedlagde USA og Storbritannien veto, og der kom ikke noget ud af sagen.

Sydafrikas vigtigste olieleverandør må rammes

Oliemarkedet i Sydafrika domineres dels af lokale SASOL-leverancer, dels af fem transnationale olieselskaber, Shell, BP, Mobil, Caltex (hvor Texaco ejer 50 pct.) og TOTAL. Shell har en markedsandel på ca. 18 pct. i Sydafrika og er størst af de fem. Olieselskabet Esso har for nylig trukket sig ud af Sydafrika.

De amerikanske selskaber Mobil og Caltex må ifølge amerikansk lov ikke levere olieprodukter til Sydafrikas hær og politi. Shell hævder at levere til staten og ikke kende fordelingen. Det er dog sandsynligt, at Shell også på det militære område har de største leverancer.

For at de transnationale selskaber skal kunne sælge olie i Sydafrika,

må de have tilførsler udefra. Det er ganske klart, at langt størstedelen af olien kun kan skaffes ved at overtræde de olieproducerende landes forbud mod at levere til Sydafrika. Sydafrika gør det imidlertid tillokkende for olieselskaberne at levere til landet, idet der betales overpriser, både til selskaberne og til de mellemhandlere, der benyttes for at skjule, hvor olien kommer fra.

Desuden ved man, at selskaber som Shell og BP får gunstige kontrakter for udvinding og eksport af kul til gengæld for olieleverancer. Her i Danmark så vi i 1985, at Shell og BP helt bevidst ignorerede en henstilling fra Folketinget om ikke at importere sydafrikanske kul. Apartheid-regimet i Sydafrika gør hvad det kan for at hemmeligholde, hvordan olien fremskaffes. Ifølge sydafrikansk lovgivning kan der idømmes op til syv års fængsel for at røbe, hvordan landet skaffer sig olie.

Ligesom for den ulovlige våbentransport til Sydafrika anvendes der mindre fine metoder for at få olien frem til Sydafrika. Kontraktafslutningerne er hemmelige. Tankernes last omdirigeres, mens skibene er på vej. Tolddokumenter og papirer for lasten forfalskes og tankerne skifter ofte navn, før de anløber sydafrikansk havn.

F.eks. har Shipping Research Bureau påvist, at Shells datterselskab i Brunei har medvirket til at skaffe store oliemængder fra Brunei til Sydafrika, selv om Bruneis regering i 1982 forbød olieleverancer til Syd-

Citat fra det engelske blad The Observer, 5. august 1984:

»Det internationale olieselskab Shell fik udbetalt næsten 200 millioner dollars som hemmelig »tilskyndelse« til at levere olie til apartheid-regimet.

Beviset for, at disse betalinger fandt sted, fremkom i en censureret sydafrikansk regeringsrapport om sanktionsbrud. Rapporten indbefattede også detaljer vedrørende de enorme profitter, der indtjentes af to freelance oliehandlere, som underskrev hemmelige kontrakter, der også indblandede Storbritannien... Rapporten forklarer, at efter shahens fald betaltes der otte dollars pr. tønde råolie, der importeres, »som yderligere tilskyndelse for internationale olieselskaber til levering af råolie til deres datterselskaber i Sydafrika«. Vore undersøgelser viser, at det især var Shell, der nød godt heraf. Vi har fundet bevis for 17 afskibninger af olie i Shell-tankskibe i 1980 med i alt 22 millioner tønder. Mere end en tredjedel af olien kom fra Oman, der officielt boykotter Sydafrika«.

afrika. Fra 1982 til oktober 1986 skaffede Brunei Shell Petroleum ca. 2,5 millioner tons olie til Sydafrika ved at olien først solgtes til det japanske firma Marubeni, der igen solgte den til den svejtsiske mellemhandler Marc Rich, der så stod for leverancerne til Sydafrika.

Shell samarbejder intimt med styret i Sydafrika

Shell hjælper apartheid-styret på flere måder end ved leverancer af olie og olieprodukter til Sydafrika og Namibia. Fra Shells lagre leveres et stort antal varer af strategisk betydning. F.eks. leveres drivstof til

luftvåbnet og marinen, løvfældningsmidler, der især bruges i Namibia og Angola, råstof til napalm og nervegas o.s.v. Shell tager sig også af minedrift for udvinding af strategisk vigtige mineraler.

Shell stiller sikkerhedspersonel til rådighed til beskyttelse af Shells lagre og øvrige ejendomme i Sydafrika. Dette personel, der er bevæbnet og har ret til anholdelser, arbejder tæt sammen med militæret - også i efterretningsvirksomhed. Shell-ansatte, der er i militærtjeneste, får dækket deres løntab.

Shells datterselskab i Sydafrika »Shell South Africa (Pty) Ltd« er 100 pct. ejet af hovedfirmaet. Dette medfører, at Sydafrika-selskabet har adgang til alle tekniske fremskridt inden for koncernen. Der er også en

regelmæssig personaleudveksling, så f.eks. sydafrikansk laboratoriepersonale uddannes på Shells laboratorier i Amsterdam.

Om sin rolle som arbejdsgiver i Sydafrika erklærer Shell, at deres arbejdere er blandt de bedst lønnede. De sortes svar er imidlertid, at selv om lænkerne er forgyldt, er det stadigvæk lænker. Lænkerne viste sig i 1985 ved Rietspruit-kulminen i Transvaal, hvor Shell er medejer, og hvor minearbejderne efter en strejke blev drevet tilbage i minen med militær magt, og et stort antal afskedigedes.

Kampagnen er international

Den internationale kampagne mod Shell er i gang i Australien, Belgien, Danmark, Frankrig, Holland, Irland, Italien, Norge, Schweiz, Storbritannien, Sverige og USA. Og den breder sig stadig videre.

Kampagnen har overalt til formål at lægge pres på Shell-selskaberne i de enkelte lande, så koncernen påvirkes til at opgive sin virksomhed i Sydafrika og Namibia.

Der er stor tilslutning fra fagforeninger ud over verden. Indenfor Frie Faglige Internationale (FFI) har store branche-organisationer bakket op. Bl.a. de organisationer, der dækker minearbejdere, tekstil-, konfektions- og læderarbejdere, handels- og kontoransatte o.s.v.

I USA har kampagnen taget stort

omfang, siden den startede i januar 1986. Den har dels som andetsteds form af en forbrugerboycot mod Shell-produkter, hvori et utal af fagforeninger og øvrige organisationer deltager. Kampagnen medvirker imidlertid også i »desinvesteringskampagnen«, der sigter mod at få investeringer trukket ud af Sydafrika. Universiteter som Harvard-universitetet og storbyer som Los Angeles har skilt sig af med Shell-aktier for at undgå at yde støtte til apartheid-regimet.

Her i Danmark startede kampagnen mod Shell den 15. november 1986. Alle Shell-produkter boykottes. Det gælder også produkter fra datterselskaberne, eksempelvis Colas Vejmateriale A/S, Dansk Styropack A/S og Ekvidan A/S. Ved leverandørskifte anbefaler kampagnen, at der ikke skiftes til Mobil, der i Danmark ejes af Shell, eller til BP og Texaco, der også leverer olie til Sydafrika.

Shells bortforklaringer duer ikke

Shell hævder nu, at selskabet ikke har leveret olie til Sydafrika i mange år, og at man i hovedkontorerne i Haag og London ikke ved noget om, hvordan datterselskabet i Sydafrika skaffer sig olie. Shell henviser også til, at datterselskabet ifølge sydafrikansk lov ikke må røbe, hvor olien kommer fra.

Shell South Africa er imidlertid

ligesom Dansk Shell A/S 100 pct. ejet af hovedfirmaet og har intim teknologi- og personel-udveksling med Haag og London. Det er derfor klart, at hovedfirmaet ikke kan fralægge sig ansvar for datterselskabet.

Shipping Research Bureau siger da også i sin rapport om de store olie-transporter fra Brunei til Sydafrika, at det er usandsynligt, at Shell ikke var medvidende om transporterne, når Shell i Brunei solgte olien og Shell i Sydafrika modtog den.

Det er i dag interessant at huske på, at da FN's Sikkerhedsråd havde erklæret handelsboykot, inklusive olieboykot, mod Ian Smiths hvide mindretalsstyre i Rhodesia, udtalte Shells præsident i 1976: »Ingen selskaber, Shell har interesse i, leverer olie til Rhodesia«. I 1979 afsløredes det imidlertid i en officiel engelsk rapport, at Shell havde leveret olie til Rhodesia gennem Sydafrika. Detajeret information om handelen blev opdaget ved Shells hovedkontor i London. Er der mere grund til at tro på Shell i dag, hvor langt større interesser står på spil?

Den 19. oktober 1986 udtalte Shell South Africas administrerende direk-

tør, John R. Wilson, at Shell, hvis det internationale pres blev for stærkt, kunne komme i den situation, at der måtte træffes »et meget ulykkeligt valg« mellem Sydafrika og Shells øvrige interesser. Shell kan altså trække sig ud af Sydafrika, og det er det, der nu sættes ind på - også i Danmark.

Kilder:

Shell Shadow Report. The Anti-Apartheid Movement, London, august 1986.

Shell-International hjælper apartheid, Fellesrådet for det sørlige Afrika, Oslo, oktober 1986.

Secret Oil Deliveries to South Africa 1979-1982. Shipping Research Bureau, Amsterdam, juni 1984.

Crude Oil Deliveries to South Africa from Brunei. Shipping Research Bureau, Amsterdam, januar 1987.

Newsletter on the Oil Embargo against South Africa. Shipping Research Bureau, Amsterdam, januar 1987.

Olie til Sydafrika. FN's Informationskontor for de nordiske lande, København 1982.

The Observer, 5. august 1984.

Følgende organisationer står bag udgivelsen af denne pjece:

Arbejderbevægelsens Internationale Center
Roskildevej 147, 2620 Albertslund. Tlf. 02 64 06 60

Dansk Ungdoms Fællesråd
Scherfigsvej 5, 2100 København Ø. Tlf. 01 29 88 88

Mellempfolkeligt Samvirke
Borgergade 10-14, 1300 København K. Tlf. 01 32 62 44

Kirkernes Raceprogram
Kløvermarksvej 4, 8200 Århus N. Tlf. 06 16 26 55

Internationalt Forum
Nørrebrogade 32, 4., 2200 København N. Tlf. 01 37 18 88

World University Service
Nørrebrogade 66-68 B, 2., 2200 København N. Tlf. 01 35 87 88

Landskampagnen Shell ud af Sydafrika og Namibia
v/Sydafrikakomiteerne
Nørre Voldgade 21 A, 1358 København K. Tlf. 01 12 21 08
Mejlgade 49, 8000 Århus C. Tlf. 06 13 66 66

